

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Приймальної комісії

ректор Херсонського державного університету,

«» **Олександр СПІВАКОВСЬКИЙ**

«» 2023 р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування з **«Економіки»**

для здобуття ступеня вищої освіти **«магістр»**

на базі попередньої вищої освіти

(денна, заочна форми навчання)

Освітня програма: «Економіка»

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 051 «Економіка»

ЗМІСТ

	с.
1. Загальні положення	3
2. Зміст програми	4
3. Перелік питань, що виносяться на фахове вступне випробування	13
4. Список рекомендованої літератури	15
5. Критерії оцінювання знань фахового вступного випробування	17

1. Загальні положення

Програма фахового вступного випробування для абітурієнтів, які вступають на навчання для здобуття ступеня **магістра** за спеціальністю 051 «Економіка» на основі базової або повної вищої освіти розроблена відповідно до державних стандартів.

Організація та проведення фахових вступних випробувань відбувається у порядку визначеному у Положенні про приймальну комісію Херсонського державного університету.

Метою фахового вступного випробування є відбір претендентів на навчання за рівнем вищої освіти магістр.

Форма вступного випробування: вступне випробування проводиться усно (дистанційно).

Тривалість вступного випробування – на виконання відведено 20 хвилин.

Результат вступного випробування оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів.

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт. На екзаменаційній роботі такого вступника член фахової атестаційної комісії вказує причину відсторонення та час. При перевірці така робота дешифрується і за неї виставляється оцінка менше мінімальної кількості балів, визначеної Приймальною комісією та Правилами прийому, для допуску до участі в конкурсі або зарахування на навчання поза конкурсом, незважаючи на обсяг і зміст написаного.

Вступники, які не з'явилися на фахове вступне випробування без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі у подальших іспитах і конкурсі не допускаються.

2. Зміст програми фахового вступного випробування

1. МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Макроекономіка як наука

Вступ до макроекономіки. Місце макроекономіки в економічній науці. Суперечності між суспільними потребами та економічними ресурсами – головна проблема макроекономіки. Ефективність економіки та головне завдання макроекономіки.

Об'єкт і предмет макроекономіки. Змішана економічна система як об'єкт макроекономіки. Моделі змішаної економіки. Суб'єкти змішаної економіки. Механізм функціонування економіки як предмет макроекономіки. Позитивна й нормативна функції макроекономіки. Макроекономіка та економічна політика.

Історія розвитку макроекономічної науки. Економічна таблиця Кене як перша спроба макроекономічного моделювання. Макроекономічні ідеї класичної теорії. Кейнсіанська революція в макроекономіці. Неокейнсіанська та неокласична теорії.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного аналізу. Суть системи національних рахунків та її відмінність від системи балансу народного господарства. Основні методологічні принципи системи національних рахунків.

Основні показники макроекономічних вимірювань. Валовий національний та валовий внутрішній продукт. Кінцева та проміжна продукція. Методи обчислення валового внутрішнього продукту: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Безподатковий дохід. Валовий національний дохід та валовий наявний національний дохід. Макроекономічні показники на чистій основі.

Номінальні та реальні макроекономічні показники. Постійні та поточні ціни. Номінальний та реальний ВВП. Темпи зростання та приросту ВВП. Індeksi цін та дефлятор ВВП. Інфлювання та дефлювання ВВП.

Тема 3. Макроекономічна нестабільність

Циклічність як форма економічного розвитку. Сутність та структура економічного циклу. Види економічних циклів. Причини циклічних коливань.

Зайнятість і безробіття. Повна зайнятість та потенційний рівень виробництва. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Види безробіття. Фактичне, природне та циклічне безробіття. Закон Оукена та втрати економіки від циклічного безробіття.

Інфляція, темп інфляції. Види інфляції залежно від темпу інфляції. Інфляція попиту та інфляція витрат. Збалансована та незбалансована інфляція, очікувана та неочікувана інфляція. Дефляція та стагфляція.

Тема 4. Споживання, заощадження та інвестиції

Споживання та заощадження як функції доходу. Безподатковий дохід як основний фактор споживання та заощадження. Графіки споживання та заощадження. Середня схильність до споживання та заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Недоходні фактори споживання та заощадження: багатство, ціни, очікування, споживча заборгованість, оподаткування. Автономне споживання та заощадження.

Інвестиції та фактори інвестування. Очікувана норма чистого прибутку та процентна ставка як основні фактори інвестиційного попиту. Номінальна і реальна процентна ставка. Крива сукупного попиту на інвестиції. Зовнішні фактори сукупного попиту на інвестиції.

Тема 5. Економічна рівновага в умовах ринку

Макроекономічний кругообіг в умовах ринку. Модель взаємодії між суб'єктами ринку. Аналіз потоків витрат, доходів та продуктів. Роль держави в макроекономічному кругообігу. Умови економічної рівноваги. Вплив зовнішньоекономічної діяльності на макроекономічний кругообіг.

Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від індивідуального попиту. Крива сукупного попиту. Цінові фактори сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект імпортих закупок. Нецінові фактори сукупного попиту та їх вплив на криву сукупного попиту.

Сукупний попит – сукупне пропонування як модель економічної рівноваги. Рівноважні ціни та рівноважний рівень виробництва. Механізм досягнення рівноваги в економіці на окремих відрізках кривої сукупного пропонування.

Тема 6. Сукупні витрати приватної економіки та економічна рівновага

Витратні моделі економічної рівноваги. Метод “витрати – випуск”. Графічна модель “витрати – випуск”. Метод “вилучення – ін'єкції” та його графічне відображення. Заплановані та фактичні інвестиції.

Мультиплікативний вплив сукупних витрат на валовий внутрішній продукт. Модель взаємоперетворень витрат і доходів. Сутність простого мультиплікатора витрат. Математична інтерпретація мультиплікатора витрат.

Рівноважний ВВП в умовах неповної та повної зайнятості. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту сукупних витрат. Інфляційний розрив як наслідок надмірних сукупних витрат. Графічні моделі рецесійного та інфляційного розриву.

Тема 7. Держава як суб'єкт макроекономічного регулювання

Роль держави у змішаній економіці. Обмеження ринкового механізму та необхідність державного втручання в економіку. Основні економічні функції держави: формування правових засад функціонування економіки, захист конкуренції, перерозподіл доходів та ресурсів, стабілізація економіки.

Класична теорія макроекономічного регулювання. Основні положення класичної теорії про саморегулюючу здатність ринку. Основні положення кейнсіанської теорії. Аргументи кейнсіанців щодо необхідності державного втручання в економіку. Кейнсіанський механізм державного впливу на економіку.

Альтернативні теорії макроекономічного регулювання. Монетаристська теорія. Монетаристський механізм регулювання економіки. Теорія адаптивних та раціональних очікувань. Теорія економіки пропонування. Практична функція макроекономічних теорій.

Тема 8. Механізм фіскальної політики

Дискреційна фіскальна політика. Державні закупки і податки як інструменти фіскальної політики, спрямованої на попит. Автономний вплив державних закупок і податків на рівень виробництва. Мультиплікатор податків. Спільний вплив державних закупок і податків на рівень виробництва. Мультиплікатор збалансованого бюджету.

Автоматична фіскальна політика. Податки як вмонтовані стабілізатори економіки. Ефект вмонтованих стабілізаторів в умовах спаду та інфляційного зростання. Обмеженість вмонтованих стабілізаторів і необхідність дискреційної фіскальної політики.

Фіскальна політика та бюджетний дефіцит. Стимулююча фіскальна політика як фактор бюджетного дефіциту. Способи збалансування державного бюджету: на щорічній основі, на циклічній основі, принцип функціональних фінансів. Джерела функціонування бюджетного дефіциту.

Тема 9. Механізм грошово-кредитної політики

Грошовий ринок. Грошове пропонування та грошові агрегати. Попит на гроші: попит на гроші для угод і попит на гроші як активи. Процентна ставка як ціна грошей. Залежність процентної ставки від попиту та пропонування на грошовому ринку. Механізм досягнення рівноваги на грошовому ринку.

Банківська система та грошове пропонування. Функції комерційних банків, їх обов'язки та резерви. Норма обов'язкових резервів. Депозитний мультиплікатор і грошове пропонування.

Грошово-кредитне регулювання економіки. Основні інструменти регулювання грошового пропонування: операції з державними цінними паперами на відкритому ринку, процентна політика, нормування обов'язкових резервів комерційних банків. Вплив грошово-кредитної політики на рівень національного виробництва. Політика “дешевих” та “дорогих” грошей.

Механізм антиінфляційної політики. Головні наслідки інфляції. Наслідки інфляції попиту та інфляції витрат. Наслідки затяжної інфляції. Основні напрямки антиінфляційної політики: адаптаційна, стимулююча фінансово-кредитна політика, політика доходів та цін, дефляцій та зовнішньоекономічна політика.

Тема 10. Механізм зовнішньоекономічної політики

Зовнішньоекономічна діяльність та її структура. Міжнародні фінансово-економічні організації. Теорії порівняльних переваг про доцільність зовнішньоекономічної діяльності країни. Платіжний баланс. Структура платіжного балансу. Баланс поточних операцій. Баланс руху капіталів. Операції балансування. Регулювання платіжного балансу.

Валютний курс. Котирування валюти. Зв'язок між курсами національної та

іноземної валюти. Паритет купівельної спроможності валюти. Попит і пропонування як фактор валютного курсу. Зв'язок між валютним курсом і платіжним балансом.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Валютні режими та державне регулювання валютного курсу.

Тема 11. Механізм політики зайнятості та соціального захисту населення

Ринок праці. Попит і пропонування на ринку праці. Заробітна плата як ціна робочої сили. Механізм функціонування ринку праці: класична теорія, кейнсіанська теорія, теорія гнучкого ринку праці. Державне регулювання зайнятості населення. Зв'язок безробіття з інфляцією. Крива Філіпса в короткостроковому періоді. Крива Філіпса та висновки для політики зайнятості.

Проблема нерівності в розподілі доходів. Крива Лоренца. Фактори самозахисту та зовнішнього соціального захисту населення. Держава як суб'єкт соціального захисту населення. Межа бідності: абсолютна та відносна. Державні інструменти соціального захисту населення: програми соціального забезпечення, програми державної допомоги.

Тема 12. Економічне зростання

Економічне зростання і економічний розвиток. Матеріальні фактори економічного зростання. Виробнича функція економічного зростання. Суспільні фактори економічного зростання. Мержиналістська та структуралістська теорії економічного зростання.

Модель економічного зростання Харрода - Домара. Кейнсіанська теорія і модель Харрода-Домара. Капітальна теорія вартості як основа моделі Харрода-Домара.

Модель економічного зростання Солоу. Фактори економічного зростання в моделі Солоу в довгостроковому і короткостроковому періоді. Продуктивність праці як головна умова економічного зростання. Стійкий рівень капіталоозброєності в моделі Солоу. "Золоте правило" як критерій норми заощаджень.

2. МІКРОЕКОНОМІКА

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Зміст, співвідношення і генезис термінів "політична економія", "економічна теорія", "теоретична економіка", "економікс" та ін. Предмет дисципліни "Мікроекономіка". Мікроекономіка як найважливіша складова сучасної теоретичної економіки.

Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Методологія мікроекономіки: граничний аналіз, моделювання: графічне, аналітичне, табличне; оптимізація й визначення рівноваги тощо. Нормативна й позитивна мікроекономіка. Мікросистема:

поняття, різновиди. Мета, роль і особливості функціонування мікросистем у ринковій економіці. Мета та завдання дисципліни. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Характеристика базових підручників, що репрезентують зарубіжні та вітчизняні школи мікроекономіки.

Тема 2. Теорія граничної корисності і поведінка споживача

Поняття потреби, види потреб. Економічні блага, їх класифікація. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності.

Вплив на поведінку споживача бюджетних обмежень і цін. Модифікація функції корисності як залежності між кількістю споживаних благ та рівнем корисності за умови бюджетних обмежень. Суть раціонального вибору споживача. Поняття рівноваги споживача. Модель споживання набору благ. Другий закон Госсена. Моделювання поведінки споживача, який прагне раціоналізувати свій вибір з урахуванням спадної граничної корисності блага.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

Система переваг споживача та її основні елементи: здатність до ранжування альтернатив; транзитивність переваг; ненасиченість благами; субституціональність. Множинність благ та повна інформованість споживача як зовнішні умови для здійснення вибору. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій.

Криві байдужості як спеціальній інструментарій мікроекономічного аналізу. Спадний характер та неможливість перетину кривих байдужості за інших однакових умов. Карта байдужості. Два підходи до оптимізації споживчого вибору, їх гранична інтерпретація. Вирівнювання зважених граничних корисностей і рівновага споживача. Різні випадки досягнення рівноваги: “кутова” і “внутрішня” рівновага.

Тема 4. Моделювання поведінки споживача на ринку товарів

Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Графічний аналіз і побудова лінії “дохід – споживання”. Нахил лінії як свідчення ставлення споживача до благ. Поняття “нормальних” і “низькоякісних” товарів. Крива Енгеля. Закон Енгеля. Розподіл споживчих витрат за напрямками їх використання.

Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів. Побудова лінії “ціна – споживання”.

Утворення “надлишку споживача” в результаті перевищення корисності товарів за ціною. Приріст надлишку споживача як показник зміни його добробуту. Сукупний надлишок споживачів та формування ринкового попиту на певний товар. Зміна надлишку і втрати в результаті введення податків та дотацій на товари.

Тема 5. Ринковий попит

Ринковий попит як сума індивідуального попиту всіх споживачів певного

товару. Зображення попиту: аналітичне, табличне та графічне. Закон попиту та його пояснення базовими положеннями теорії поведінки споживача. Соціальні ефекти, що ускладнюють зв'язок між індивідуальним та ринковим попитом: ефекти “юрби”, “сноба”, “Веблена”.

Цінові та нецінові детермінанти попиту. Зміна величини (обсягу) попиту: переміщення вздовж функціонально заданої лінії попиту. Чинники цінової еластичності попиту, особливості їх впливу. Суть абсолютно еластичного та абсолютно нееластичного попиту. Взаємозв'язок між ціною та валовим вибором за різної еластичності.

Методика обчислення коефіцієнта еластичності попиту за доходом, параметри його значень для “нормальних” та “неякісних” товарів.

Суть “перехресної” еластичності попиту, методика обчислення відповідного коефіцієнта. Кількісні параметри еластичності для взаємозамінних та взаємодоповнювальних товарів.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, економічна організація, найважливіший різновид мікросистем. Схема ринково-виробничої системи (вхід, процесор, вихід). Підприємство як закупівельна система, товаровиробник та продавець. Динамічність зовнішнього середовища і його вплив на внутрішню динаміку виробництва.

Мотивація поведінки підприємства. Головні види виборів підприємства: що виробляти (продукція, роботи, послуги), як виробляти (технологія, фактори виробництва), для кого виробляти (ринки, споживачі, ціни). Фактор часу і періоди функціонування підприємства: миттєвий, короткий і тривалий. Поняття оптимального та рівноважного станів підприємства.

Фактори виробництва, їх групування та варіації. Поняття і параметри виробничої функції.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

Виробнича функція з одним змінним фактором і її графічне відображення. Феномен «згасання» виробничої функції. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва. Еластичність виробництва: поняття, методика обчислення показників, діапазон змін. Обґрунтування управлінських рішень щодо розширення та згорання виробництва.

Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів. Постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу. Поняття однорідних та неоднорідних виробничих функцій. Графіки віддачі від масштабу однорідних виробничих функцій. Причини позитивного та негативного ефекту від масштабу. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску.

Тема 8. Витрати виробництва

Часткова варіація факторів виробництва і функції витрат. Постійні та змінні витрати (сукупні та середні). Зміни витрат у короткому періоді. Закон

неминучого зростання граничних витрат (зниження доходності). Криві тривалих витрат (сукупних і середніх) як такі, що огинають криві короткотермінових витрат. Види кривих тривалих середніх витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору фірми в процесі вироблення довготермінової стратегії розвитку. Оптимальна виробнича потужність (оптимальні обсяги випуску). Мінімально ефективний розмір виробництва та структура ринку.

Тема 9. Ринкове пропонування

Суть поняття «пропонування». Закон пропонування та його аргументація: ціна як ринковий стимул для виробника; збільшення граничних витрат як стримуючий фактор збільшення обсягу виробництва тощо. Аналітичне, табличне та граничне зображення пропонування.

Цінові та нецінові детермінанти пропонування. Різниця понять «зміна пропонування» та «зміна обсягу пропонування». Зсув кривої пропонування під впливом нецінових детермінант.

Методика обчислення рівня цінової еластичності пропонування. Фактори, що впливають на еластичність пропонування. Перехресна еластичність пропонування та її вплив на стратегію товаровиробника. Табличне та графічне зображення ринкового пропонування.

Тема 10. Ринок досконалої конкуренції

Ознаки й умови досконалої конкуренції: відкритість, мобільність ресурсів, прозорість, однорідність товару тощо. Ринковий попит на продукцію фірми за умов досконалої конкуренції. Графічне зображення попиту, середнього, граничного й сукупного доходу підприємства.

Максимізаційно-мінімізаційні цілі підприємства у короткотерміновому періоді. Визначення оптимальних обсягів випуску: два підходи. Пропонування фірми у короткотерміновому періоді, її зв'язок з кривими витрат; графік галузевого пропонування.

Рівновага фірми та галузі у короткотерміновому періоді. Рухомість ринкового попиту і пропонування. Пропонування фірми в довготерміновому періоді. Крива ринкового пропонування на тривалому інтервалі та її можливі конфігурації (галузі з постійними, зростаючими, спадними витратами та їхні комбінації).

Тема 11. Монопольний ринок

Поняття одного продавця, ринкової (монопольної) влади у вузькому та широкому розумінні слів. Ознаки «чистої» монополії: один продавець, відсутність замінників товару, бар'єри для доступу конкурентів у монополізовану галузь тощо.

Крива попиту монополіста. Одночасний вибір монополістом ціни й обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту.

Різновиди монополій: відкриті, закриті, природні, державні, недержавні тощо. Діагностування монопольної влади. Економічні наслідки монополізації

галузі, порівняльна оцінка конкурентного та монопольного ринків, потреба у державному регулюванні монополії, антимонопольна політика.

Тема 12. Олігополія

Нечисленність фірм в олігополістичних галузях, високі бар'єри для входження у галузь, загальна взаємозалежність підприємств. Поведінка олігополістів: некооперативна й кооперативна. Цінові війни за некооперативною поведінкою: межі зниження рівня цін, наслідки для споживачів і товаровиробників. Аналіз взаємовідносин двох товаровиробників у статистиці. Модель Курно: договірна й конкурентна рівновага. Олігополія з погляду теорії ігор. «Дилема ув'язнених» - приклад некооперативної гри з ненульовою сумою.

Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії. Можливості державного регулювання за олігополії.

Тема 13. Ринок монополістичної конкуренції

Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції порівняно з досконалою конкуренцією та чистою монополією. Кількість товаровиробників та диференціація виробів. Умови входження в галузь. Нецінова конкуренція за даною ринковою структурою. Суть і передумови розвитку нецінової конкуренції. Поглиблення диференціації продукту: позитивні наслідки і загрози. Рекламу товару. Вплив рекламної діяльності на обсяг продажу й витрати.

Наслідки нецінової конкуренції для споживачів: діапазон споживчого вибору і втрати вільного часу. Позитивний і негативний аспекти рекламної пропаганди товарів. Надлишкова виробнича потужність і її наслідки для товаровиробника та суспільства в цілому.

Тема 14. Утворення похідного попиту

Попит на товар та попит на фактори виробництва. Ринки факторів виробництва, їх функції в економіці. Споживання факторів виробництва: цілі й обмеження. Граничний фізичний продукт виробничого ресурсу.

Витрати виробництва та попит на фактори виробництва. Вплив структури ринку товару на похідний попит. Особливості поведінки підприємства-покупця на моносонічному та олігосонічному ринках факторів виробництва. Монопольний ринок товару та ринок факторів виробництва. Функція монопольного похідного попиту, аналітичне та графічне зображення. Порівняння похідних попитів за монополії та досконалої конкуренції. Порівняння граничного доходу та граничних витрат товаровиробника за споживання одного фактору виробництва.

Тема 15. Ринок праці

Функції ринків ресурсів в економіці. Споживання виробником факторів виробництва: цілі й обмеження. Граничний фізичний продукт ресурсу, методика його обчислення і графічна інтерпретація. Граничні витрати ресурсу і максимізація прибутку виробником. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Суть та особливості використання поняття заробітної плати. Ефекти

зміни доходу і заміщення за змін заробітної плати. Криві пропонування праці, що «вигинаються назад». Рівновага на ринку праці: двосекторна модель.

Попит монополії на працю і монополярна рівновага. Монопсонічний та олігопсонічний ринки, їх особливості. Контроль профспілок над пропонуванням робочої сили, рівнем заробітної плати та продуктивністю праці.

Двостороння монополія й визначення реального рівня заробітної плати. Дискримінація на ринках робочої сили.

Тема 16. Ринок капіталу

Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу. Рух капіталу і капітальні фонди. Поняття позичкового процента. Вплив ставки позичкового процента на короткострокові інвестиційні проекти підприємців. Обґрунтування інвестиційних рішень у тривалому періоді.

Часова перевага як економічна категорія. Гранична норма часової переваги, її графічна інтерпретація. Ефекти зміни доходу й заміщення в результаті зміни ставки позичкового процента.

Ринкова ставка позичкового процента, однозначність її для позичальників та кредиторів. Вплив зміни ставки на рівноважний обсяг підприємницьких інвестицій. Поняття поточної, або дисконтової вартості, методика її обчислення. Поточна вартість і ринкова ціна основних фондів. Обґрунтування інвестиційних рішень щодо придбання основних фондів. Ризик в інвестуванні та оцінка надійності вкладень.

Тема 17. Загальна рівновага конкурентних ринків

Часткова та загальна рівновага. Необхідність визначення ринкової системи як цілого, дослідження взаємодії та взаємозалежності її частин. Аналіз загальної рівноваги, його етапи. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса.

Необхідність та вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджуорта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето-ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето. Ефективність та справедливість.

Сукупна (зведена) ефективність конкурентних ринків (при обміні, при використанні вкладень у виробництво, на ринку товарів). Причини обмеженої спроможності ринкового регулювання: наявність ринкової влади, непрозорість ринків, неповна чи асиметрична інформація, вплив зовнішніх ефектів, існування суспільно значущих благ, позаринкова діяльність суб'єктів ринку та неринкові механізми регулювання тощо. Теорія загальної рівноваги та політика у галузі економіки добробуту. Критерії оцінки добробуту.

Тема 18. Інституціональні аспекти ринкового господарства

Сучасна економічна теорія про права власності як сукупність санкціонованих норм поведінки. Трансформування власності та ринкові процеси.

Інституціональна природа сучасної фірми. Загальні та специфічні ресурси

фірми. Контрактна концепція фірми. Трансакційні витрати. Поняття про зовнішні ефекти. Негативні та позитивні зовнішні ефекти. Суспільні та приватні витрати (вигоди). Коригуючі податки та субсидії. Теорема Коуза.

Забруднення навколишнього середовища. Роль держави у вирішенні екологічних проблем. Споживчі властивості суспільних благ: загальнодоступність, неконкурентність та невиключеність. Суспільні блага та ефективність. Неспроможність ринкового механізму регулювати ефективність суспільних благ та функції держави.

3. Перелік питань, що виносяться на фахове вступне випробування

Макроекономіка

1. Суперечність між суспільними потребами та економічними ресурсами – головна проблема макроекономіки.
2. Суть системи національних рахунків та її відмінність від системи балансу народного господарства.
3. Основні показники макроекономічних вимірювань.
4. Виробничий метод обчислення валового внутрішнього продукту.
5. Розподільчий метод обчислення валового внутрішнього продукту.
6. Метод кінцевого використання обчислення валового внутрішнього продукту.
7. Номінальні та реальні макроекономічні показники. Дефлятор ВВП.
8. Сутність та структура економічного циклу.
9. Зайнятість і безробіття. Види безробіття.
10. Закон Оукена та втрати економіки від циклічного безробіття.
11. Інфляція, її темпи і види.
12. Споживання та заощадження як функції доходу. Графіки споживання та заощадження.
13. Середня та гранична схильність до споживання та заощадження.
14. Інвестиції та фактори інвестування. Крива сукупного попиту на інвестиції.
15. Сукупний попит. Крива сукупного попиту. Цінові та нецінові фактори сукупного попиту.
16. Сукупне пропонування. Крива сукупного попиту залежно від фази економічного циклу.
17. Витратні моделі економічної рівноваги та їх графічне відображення.
18. Мультиплікативний вплив сукупних витрат на ВВП. Математична інтерпретація мультиплікатора витрат.
19. Рівноважний ВВП в умовах неповної та повної зайнятості. Регресійний та інфляційний розриви та їх графічне зображення.
20. Класична теорія макроекономічного регулювання.
21. Основні положення кейнсіанської та монетаристської теорій регулювання економіки.
22. Фіскальна політика держави. Види фіскальної політики.
23. Фіскальна політика спрямована на пропонування. Крива Лафера.

24. Грошовий ринок. Грошове пропонування та грошові агрегати. Процентна ставка як ціна грошей.
25. Банківська система та грошове пропонування.
26. Грошово-кредитне регулювання економіки.
27. Платіжний баланс та валютний курс.
28. Економічне зростання і економічний розвиток. Кейнсіанська модель економічного зростання.
29. Модель економічного зростання Харрода-Домара.
30. Модель економічного зростання Солоу.

Мікроекономіка

1. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Методологія мікроекономіки.
2. Поняття та види корисності. Закон спадної граничної корисності.
3. Основні положення теорії поведінки споживача. Умови рівноваги споживчого вибору.
4. Кардиналістський та ординалістських підходи до вимірювання корисності.
5. Криві байдужості. Гранична норма заміщення благ: суть і методика обчислення.
6. Зміна оптимального стану споживача при зміні його доходу та цін товарів.
7. Ефект доходу і ефект заміщення. Парадокс Гіффена.
8. Ринковий попит, його зображення. Цінові та нецінові детермінанти попиту.
9. Еластичність попиту: точкова та дугова еластичності попиту за ціною.
10. Еластичність попиту за доходом, перехресна еластичність попиту за ціною.
11. Виробнича функція, її види. Загальний, середній і граничний продукт.
12. Поняття ізокванти. Лінія однакових витрат. Мінімізація вартості.
13. Додатній та від'ємний ефекти масштабу виробництва.
14. Економічний аналіз витрат, їх графічне зображення.
15. Форми кривих витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах на ринку досконалої конкуренції.
16. Закон пропозиції та його зображення. Цінові та нецінові детермінанти пропозиції.
17. Еластичність пропозиції, її зміна з часом.
18. Максимізація прибутку підприємства в умовах досконалої конкуренції у короткотерміновому періоді.
19. Ознаки "чистої" монополії, різновиди монополій. Джерела монопольної влади.
20. Монополія і досконала конкуренція: порівняльний аналіз.
21. Олігополія, змова та конкуренція олігополій. Моделі стратегічної поведінки олігополій.
22. Спільні риси та відмінності монополістичної конкуренції від досконалої конкуренції та чистої монополії.
23. Похідний попит та рівновага на конкурентному ринку ресурсів виробництва.
24. Праця як фактор виробництва, її мобільність. Попит фірми на працю.
25. Конкурентний ринок праці. Ринки праці з неповною конкуренцією.

26. Інвестиційний попит. Поточна вартість, методика її обчислення.
27. Часткова та загальна рівновага. Закон Вальраса.
28. Концепція ефективності та рівновага в економіці обміну, виробництва та розміщення ресурсів.
29. Поняття про зовнішні ефекти та їх наслідки. Теорема Коуза.
30. Державне втручання в роботу ринків.

Рекомендована література з курсу «Макроекономіка»:

Основна:

1. Козак Ю.Г. Міжнародні фінанси: Навч. видання / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, В.В. Ковалевський – К.: Центр учбової літератури, 2017. – 640 с.
2. Адаптація валютно-фінансових систем ризикових економік до інтеграційних процесів: монографія / Під ред. проф. Плотнікова О.В. – К.: ІСЕМВ НАН України, LAT&K, 2016. – 214 с.
3. Пахомов Ю. Національні економіки в глобальному конкурентному середовищі / Ю. Пахомов, Д. Лук'яненко, Б. Губський. – К.: Україна, 2017. – 348 с.
4. Солонінко К.С. Міжнародна економіка: Навч. посібник / К.С. Солонінко. – К.: Кондор, 2018. – 382с.

Додаткова:

5. Білорус О.Г. Глобальний конкурентний простір: монографія / О.Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2015. – 680 с.
6. Бураковський І. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України / І. Бураковський, О. Плотніков. – Харків: Фоліо, 2019. – 299 с.
7. Войнаренко М. Економічна конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість України / М. Войнаренко, О. Фурманок // Економіст. – 2006. – №12. – С. 18-24.
8. Гальчинський А.С. Криза і цикли світового розвитку / А.С. Гальчинський. – К.: «АДЕФ-Україна», 2019. – 392 с.
9. Гончаренко Н.І. Інтеграційний вектор Україні, гравітаційна модель зовнішньої торгівлі країн ЄС та України / Н.І. Гончаренко // Актуальні проблеми економіки: Науковий економічний журнал.–2008.–№ 1. –С. 23-27.
10. Костюченко О.А. Валютне законодавство України: навчальник посібник / О.А. Костюченко. – К.: Атіка, 2016. – 304 с.
11. Луцишин З.О. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації / З.О. Луцишин. – К.: Видавничий центр «Друк», 2012. – 320 с.
12. Макаренко І.П. Макроекономічні умови формування та управління НІС: монографія /І.П. Макаренко. – К.: Інтертехнологія, 2009. – 320 с.
13. Філіпенко А.С. Економічний розвиток сучасної цивілізації: Навч. посібн. / А.С. Філіпенко. – К.: Знання України, 2016. – 316 с.

Інформаційні ресурси:

1. www.minfin.gov.ua – Міністерство фінансів України
2. www.rada.gov.ua – Законодавство України
3. www.worldbank.org.ru – Світовий банк
4. www.bank.gov.ua – Національний Банк України

Рекомендована література з курсу «Мікроекономіка»:

Основна:

1. Задоя А.О. Мікроекономіка: Курс лекцій: Навч. посіб./ А.О. Задоя. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2017. – 176 с.
2. Задорожна Н. В. Мікроекономічна теорія виробництва і витрат: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2013. – 219 с.
3. Мікроекономіка і макроекономіка: Підруч. для студентів екон. спец. закл. освіти: У 2 ч. / С. Будаговська, О. Кілієвич, І. Луніна та ін.; За заг. ред. С. Будаговської. – К.: Основи, 2017. – 518 с.
4. Піндайк Р.С. Рубінфелд Д.Л. Мікроекономіка / Пер з англ . А. Олійника, Р. Скільського. – К: Основи, 2018. – 646 с.

Додаткова:

5. Рудий М.М. Мікроекономіка (Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей) / М.М. Рудий, С.І. Михайлов. – К.: «Юнівест Медіа», 2015. – 312 с.
6. Рудий М.М. Мікроекономіка. Навч. пос. / М.М. Рудий, В.В. Жебка. – К.: «Центр учбової літератури», 2018. – 360 с.
7. Семюельсон Пол. А. Мікроекономіка / Пол А. Семюельсон. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 676 с.
8. Ястремський О.І. Основи мікроекономіки: Підручник / О.І. Ястремський, О.Г. Гриценко. – К.: Знання-Прес, 2017. – 579 с.

Інформаційні ресурси:

1. www.minfin.gov.ua – Міністерство фінансів України
2. www.rada.gov.ua – Законодавство України
3. www.worldbank.org.ru – Світовий банк
4. www.bank.gov.ua – Національний Банк України

4. Критерії оцінювання фахового вступного випробування

Під час вступного випробування абітурієнти повинні показати знання з основних питань макроекономіки та мікроекономіки, а саме знати: предмет та методи макроекономіки, види макроекономічних показників у системі національних рахунків, умови макроекономічної нестабільності, моделі споживання, заощадження та інвестицій, економічну рівновагу на ринку товарів та грошей, загальну рівновагу, механізм фіскальної політики, механізм грошово-кредитної політики, механізм політики зайнятості та соціального захисту населення, принципи раціональної поведінки економічних мікросистем у ринкових умовах, моделювання поведінки споживача на ринку товарів та формування ринкового попиту, економічний аналіз витрат.

200-бальна система	Характеристики критеріїв оцінювання знань
<p>Відмінно 190-200 б.</p>	<p>Всі питання розкриті досить глибоко і повно, відповіді на рівні самостійних роздумів з елементами творчого мислення. Програмний матеріал засвоєний повністю, студент вільно оперує поняттями, вміє аналізувати економічні і управлінські процеси і прогнозувати наслідки прийнятих рішень. Студент з успіхом справляється з практичними завданнями, висновки обґрунтовані, логічні. Всі питання розкриті глибоко і повно, відповіді на рівні самостійних роздумів з елементами творчого мислення. Програмний матеріал засвоєний повністю, студент оперує поняттями, вміє аналізувати економічні і управлінські процеси і прогнозувати наслідки прийнятих рішень. Студент з успіхом справляється з практичними завданнями.</p>
<p>Добре 160 – 189 б.</p>	<p>Відповіді студентів повні на всі питання, які будуються на рівні самостійного мислення. Тверде засвоєння програмного матеріалу, володіння понятійним апаратом, елементами економічного аналізу. Наявні вміння вирішувати практичні та ситуаційні завдання. Допущення окремих несуттєвих помилок в відповідях, які наводять до викривлення сутності. Досить повні відповіді студентів на всі питання, які будуються на рівні</p>

	<p>самостійного мислення. Тверде засвоєння програмного матеріалу, володіння понятійним апаратом, елементами економічного аналізу. Наявні вміння вирішувати практичні та ситуаційні завдання. Допущення окремих несуттєвих помилок в відповідях, які наводять до викривлення сутності.</p>
<p>Задовільно 100-159 б.</p>	<p>Відповіді не повні і на рівні репродуктивного мислення. Допущені окремі незначні помилки. Студент знає тільки основну частину програмного матеріалу, у нього виникають труднощі при аналізі економічних і управлінських процесів. Вагається у виконанні практичних завдань, припускає помилки під час розв'язку. Відповіді не повні і на рівні репродуктивного мислення. Допущені незначні помилки. Студент знає тільки основну частину програмного матеріалу, у нього виникають труднощі при аналізі економічних і управлінських процесів. Під час розв'язку практичних завдань припускає помилки.</p>
<p>Незадовільно 0-99 б.</p>	<p>Відповіді не повні, безсистемні, містять суттєві помилки. Студент не знає основної частини програмного матеріалу, не може використати теоретичні знання для аналізу економічних і управлінських процесів. Не вміє виконувати практичні завдання, аналізувати конкретні практичні ситуації. Відповіді не повні, безсистемні, містять багато суттєвих помилок. Студент не знає основної частини програмного матеріалу, не може використати теоретичні знання для аналізу економічних і управлінських процесів. Не вміє виконувати практичні завдання, аналізувати конкретні практичні ситуації.</p>

У разі використання заборонених джерел абітурієнт на вимогу члена комісії залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

Затверджено на засіданні кафедри економіки, менеджменту та адміністрування
(протокол № 6 від 6 лютого 2023 року)

Укладач програми

Вікторія ПЕТРЕНКО

Голова фахової атестаційної комісії,

докторка економічних наук, доцентка